

PROGRAMA LEIBNIZ (1991-1993) BALANÇ

Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)
Servei de Biblioteques i Documentació

sumari

Un Programa per a la millora dels serveis bibliotecaris de la UPC	3
Programa LEIBNIZ (1991-93): principals realitzacions	4
• Automatització de les funcions i els serveis bibliotecaris	4
• Catàleg col·lectiu únic i consultable	5
• Catàleg de tots els fons bibliogràfics de la Universitat	5
• Millora de locals i d'equipaments	6
• Serveis de documentació	7
• Materials bibliogràfics	7
• Biblioteques de la UPC: t'ho posem fàcil	8

PROGRAMA LEIBNIZ (1991-1993)

BALANÇ

Un Programa per a la millora dels serveis bibliotecaris de la UPC

Després d'un període de preparació, el gener del 1991 vàrem iniciar un procés de millora general i profunda dels serveis bibliotecaris de la nostra Universitat, al qual se li va donar el nom de **Programa LEIBNIZ** en honor del filòsof, científic, diplomàtic i també bibliotecari Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716).

Els objectius del **Programa LEIBNIZ** es dividien en sis línies d'actuacions que s'havien de desenvolupar al llarg de tres anys i que se centraven principalment a crear un catàleg únic de tots els fons bibliogràfics de la Universitat que facilités l'accés a la documentació existent i a crear serveis que la **UPC** no tenia i millorar els que ja hi havia.

Un cop acabat el període de tres anys fixat per al desenvolupament del programa, es pot dir que el grau d'assoliment dels objectius plantejats és molt alt, com ho demostra el balanç que es presenta.. Però potser és més important fixar-se com s'han assolit aquests resultats.

En una entitat complexa i diversa com és la universitat, res no és possible sense el treball d'equip i la il·lusió per la feina que es fa. I aquestes han estat possiblement les claus de l'èxit del **Programa LEIBNIZ**: treball d'equip perquè, malgrat la dedicació especial de tot el personal de biblioteques, els resultats d'aquests tres anys han implicat una feina conjunta i coordinada de moltes persones, unitats estructurals i serveis de la Universitat; i il·lusió perquè, sense ella és difícil fer tantes coses en tant poc temps.

Les funcions bàsiques de la universitat -recerca, docència i discència- tenen a veure amb la informació. De fet, les activitats de la universitat es poden veure com a moviments d'informació destinada a crear, transmetre i assimilar aquesta informació. En tots aquests processos, les biblioteques tenen un paper fonamental perquè faciliten i potencien la comunicació científica i perquè fan possible la transmissió del coneixement.

La comunitat universitària està composta principalment d'estudiants. La seva responsabilitat és assimilar de forma creativa els coneixements que els són transmesos i formar-se com a professionals que desenvoluparan la seva activitat en un món que canvia constantment. Els ensenyaments universitaris han d'aportar, a més de continguts, una formació integral que inclogui els hàbits de recerca, d'autoformació i d'interdisciplinarietat que la societat exigirà cada vegada més als titulats. En aquesta exigència, les biblioteques també tenen un paper important, ja que, a partir dels documents i dels serveis que

ofereixen, els estudiants poden satisfer les seves necessitats i desenvolupar les seves aptituds.

Les biblioteques ocupen una posició central en la vida universitària -i l'han d'ocupar més encara-, perquè subministren llibres, revistes, vídeos, CD-ROM, etc., que són necessaris per augmentar els coneixements i perquè proporcionen les facilitats per a l'estudi que el treball intel·lectual requereix. El **Programa LEIBNIZ** ha permès fer un gran salt endavant en la qualitat dels serveis bibliotecaris de la **UPC**, però ens queda encara molta feina per fer. La capacitat de treballar en equip i la il·lusió que han demostrat tots els estaments implicats ens han d'ajudar a fer-la.

Gabriel Ferraté i Pascual Rector de la Universitat Politècnica de Catalunya (1993)

Programa LEIBNIZ (1991-93): principals realitzacions

- **Automatització de les funcions i els serveis bibliotecaris**

La realització dels processos que fan possible els serveis bibliotecaris és laboriosa per part del personal de les biblioteques i el seu ús no sempre és tan amigable com l'usuari voldria. L'automatització d'aquests processos permet estalviar feines repetitives i facilita l'ús de la biblioteca als usuaris.

A l'inici del **Programa LEIBNIZ**, les prioritats van ser la implementació d'un nou sistema automatitzat i la posada en funcionament de les dues aplicacions que tenen un impacte més gran i immediat: la catalogació automatitzada i la consulta del catàleg. Cap al final del Programa, l'automatització ha tingut efecte en el préstec, en el control de revistes i en l'accés a la xarxa de bases de dades en CD-ROM.

Paral·lelament a la progressiva automatització de les funcions i els serveis bibliotecaris, la utilització del sistema automatitzat ha anat creixent. El total d'ordres enviades des d'un perifèric a l'ordinador de gestió va créixer un 101,51% del 1991 al 1992 i un 61,31% del 1992 al 1993.

Amb l'evolució de les sessions simultànies que, com a mitjana, l'ordinador suporta cada dia i el nombre de terminals o PC connectats de forma exclusiva a serveis bibliotecaris, es pot constatar també l'increment de l'ús del sistema automatitzat de biblioteques. El nombre més alt de sessions que de terminals es deu a l'ús del sistema per terminals de fora de les biblioteques.

Cal fer esment també que l'automatització permet produir dades estadístiques per a la gestió, generar llistes impreses sota diferents conceptes i descarregar dades sobre cinta magnètica per produir, per exemple, el catàleg col·lectiu de la xarxa de biblioteques universitàries **REBIUN**

- **Catàleg col·lectiu únic i consultable**

Molts dels serveis bibliotecaris es basen en el catàleg, que és l'instrument que permet localitzar els materials bibliogràfics que es necessiten. La consultabilitat del catàleg i el fet que aquest sigui un de sol per a tota la universitat són elements fonamentals perquè aquest instrument doni les prestacions que se li demanen.

Una de les tasques fonamentals a l'inici del **Programa LEIBNIZ** va ser la constitució del catàleg col·lectiu de la **UPC**. El 1990 es disposava d'uns 25.000 llibres automatitzats, repartits, però, en 19 fitxers diferents. Per mitjà de diferents processos de fusió, el 1991 es va constituir el catàleg col·lectiu de la Universitat, a partir del qual es van començar a donar serveis.

Sobretot a partir de 1992 es van dedicar molts esforços a la millora de la qualitat del catàleg. Aquest, per la seva formació, contenia un nombre important de punts d'accés incorrectes que feien que la consulta del catàleg no pogués ser totalment efectiva. Les tasques de depuració de la base de dades van representar entre el 1991 i el 1993 l'eliminació d'11.986 registres bibliogràfics duplicats i la modificació o eliminació de 49.315 punts d'accés del catàleg.

Actualment, el catàleg de la **UPC** és accessible des de qualsevol terminal o PC connectat a la xarxa **UPCNET** des de tots els campus de la Universitat i també mitjançant el servei **UPCREMOT**. Durant el període del Programa, la consulta del catàleg s'ha fet més fàcil gràcies a la instal·lació de PC amb el programa **VTLS-IW**. Aquest programa permet que la interfície de l'usuari sigui més amigable i que les recerques siguin més efectives.

Des del catàleg de la **UPC** també es pot accedir de forma fàcil i ràpida als catàlegs de la **Universitat Autònoma, la Pompeu Fabra, la Rovira i Virgili i la de Girona**. Aquesta interconnexió de catàlegs és la primera fase d'un projecte patrocinat pel **Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya** per constituir el 1994 un catàleg col·lectiu de les biblioteques de les universitats catalanes. Des de les biblioteques de la **UPC** es pot accedir a qualsevol biblioteca automatitzada del món que estigui connectada a la xarxa Internet.

- **Catàleg de tots els fons bibliogràfics de la Universitat**

El catàleg automatitzat d'una universitat és molt més útil com més exhaustiva sigui la incorporació de tota la seva riquesa bibliogràfica. Les dificultats per assolir aquest objectiu estan, d'una banda, en els materials bibliogràfics incorporats abans de l'automatització i, de l'altra, que una part important de llibres i revistes està distribuïda a les dependències departamentals i dels

instituts.

La **UPC** va afrontar el primer problema encarregant a una empresa l'enregistrament de les dades dels fitxers manuals de les biblioteques. Aquest procés -anomenat retroconversió- va representar un increment molt notable i en molt poc temps dels registres bibliogràfics automatitzats.

El **Programa LEIBNIZ** es va plantejar la incorporació de tots els fons bibliogràfics departamentals i dels instituts al catàleg de la **UPC**. Per fer-ho s'han creat equips de catalogadors que han anat passant per les diferents dependències dels departaments.

El total de dependències visitades en aquest període ha estat de 214.

L'any 1991 ja es van incorporar al catàleg totes les revistes i, a finals del mateix any, s'iniciava la feina amb els llibres. El total de materials bibliogràfics automatitzats dels fons bibliogràfics departamentals i dels instituts es va incrementar un 150,57% del 1991 al 1992 i un 54,43% del 1992 al 1993.

Tots aquests treballs han permès un important creixement de la base de dades del catàleg de la **UPC**. Actualment, aquest catàleg representa el cent per cent dels materials bibliogràfics de les biblioteques de la **UPC** i només hi falta incorporar uns 10.000 volums dels fons departamentals i dels instituts, feina que es preveu acabar el 1994.

- **Millora de locals i d'equipaments**

La consulta i l'estudi de materials bibliogràfics és un treball intel·lectual que requereix un esforç considerable. Per tal de facilitar l'estudi, les biblioteques han de ser confortables i han d'oferir un ambient en el qual el treball es pugui desenvolupar amb el màxim de facilitats.

Per fer possible això, calia incrementar l'oferta de locals bibliotecaris i millorar el seu equipament. Al final del Programa LEIBNIZ, podem dir que s'han fet actuacions de millora a totes les biblioteques de la **UPC**. Aquestes han consistit en la remodelació d'espais per millorar la seva utilització, en l'ampliació d'espais i de places de lectura, i en el trasllat de biblioteques a nous locals o en la creació de noves biblioteques.

Ha estat un conjunt d'actuacions que es reparteixen de forma equilibrada entre els campus nord i sud de Barcelona, els campus de Terrassa i del Vallès i la resta de localitats on la **UPC** té centres docents. Cal dir, a més, que el 1993 s'han iniciat les obres de la biblioteca del campus nord de Barcelona i s'ha licitat la primera fase de les obres de la biblioteca del campus de Terrassa, les obres de la qual s'han començat enguany.

Totes aquestes obres han representat un increment notable de la superfície destinada a biblioteques, que ha passat de 4.266 m² el 1990 a 6.716 m² el

1993 (un increment del 57,43%), i del nombre de places d'estudi de les biblioteques, que ha passat de 1.175 a 1.459 en el mateix període (un increment del 24,17%).

Les millores en equipament es refereixen principalment a mobiliari, però inclouen també diferents aparells destinats a facilitar l'estudi. S'han instal·lat fotocopiadores en règim de lliure servei, aparells antifurt per prevenir els robatoris i facilitar la consulta dels documents a les sales, magnetoscòpis per a la visualització de vídeos, PC per a la consulta més fàcil del catàleg mitjançant el programa IW-VTLS i unitats que permeten la consulta de bases de dades en CD-ROM.

• Serveis de documentació

L'explosió de la quantitat d'informació que la nostra societat ha experimentat a partir de la segona meitat d'aquest segle ha impedit que cap biblioteca, per més llibres que tingui, pugui ser autosuficient. És per això que les biblioteques han de poder proporcionar l'accés a tota la informació bibliogràfica disponible mundialment.

El **Programa LEIBNIZ** ha introduït a la **UPC** les bases de dades en CD-ROM, que proporcionen informació bibliogràfica actualitzada sobre les diferents disciplines científico-tècniques. Les bases de dades consultables han passat de les 4 del 1991 a les 25 del 1993 i els punts des de les quals són consultables, de 5 a 47.

Tot això ha estat possible per la utilització innovadora que s'ha fet a la **UPC** de les noves tecnologies de la informació. Algunes bases de dades en CD-ROM s'han posat en xarxa, cosa que permet la seva consulta simultània i a distància. El creixement i l'extensió de la xarxa ha estat molt gran aquests anys i l'usen tots els estaments de la comunitat universitària. Actualment es treballa per estendre la consulta als terminals de la xarxa de la Universitat.

Així mateix, la reorganització del servei d'obtenció de documents que es va fer el 1991 ha permès que, fins ara, les demandes de documents s'hagin incrementat cada any. Cal esmentar que aquestes dades no inclouen les demandes d'obtenció de documents satisfetes de forma interna, és a dir, les demandes fetes per membres de la **UPC** i subministrades per biblioteques de centre de la **UPC**.

Durant el curs 1992-93 es va desenvolupar un programa d'ajut als doctorands perquè fessin recerques bibliogràfiques a bases de dades remotes. Els ajuts van beneficiar 150 doctorands, es van fer un total de 195 recerques de teledocumentació i es van extreure en conjunt 7.799 referències bibliogràfiques. El programa s'ha repetit per al curs 1993-94.

• Materials bibliogràfics

Una bona part de la qualitat dels serveis bibliotecaris es basa en la capacitat de les biblioteques de subministrar de forma immediata els materials necessaris que donin suport a l'aprenentatge, la docència i la recerca, i això es fa amb col·leccions bibliogràfiques de materials de tot tipus (llibres, revistes, vídeos, diapositives, mapes, etc.).

L'evolució dels pressupostos de la **UPC** destinats a la compra de materials bibliogràfics al llarg del **Programa LEIBNIZ**. Es pot veure com l'increment es deu, bàsicament, a l'aparició i la consolidació de pressupostos extraordinaris, tant de pressupostos generals de la **UPC** com específics d'alguns centres d'aquesta universitat.

Els pressupostos extraordinaris s'han destinat a la compra de llibres (una part molt important dels pressupostos ordinaris es destina a l'adquisició de revistes) i, d'una forma especial, a l'adquisició de llibres recomanats a les bibliografies de les guies docents.

Prenent com a base les guies docents del curs 91-92, l'orientació de les polítiques d'adquisicions de les biblioteques de centre cap a la compra de bibliografia recomanada ha permès passar de percentatges de presència del 50% de la bibliografia recomanada a algunes biblioteques a percentatges de prop del 90%. Si, al final de 1993, encara hi ha llibres recomanats a les guies docents que no són presents a les biblioteques de centre es deu al fet que estan exhaurits o són il·localitzables.

Paral·lelament a l'increment pressupostari, les biblioteques han anat introduint mecanismes d'avaluació dels seus fons -especialment les revistes- amb la finalitat de racionalitzar les col·leccions i aprofitar els recursos existents al màxim possible.

• Biblioteques de la UPC: t'ho posem fàcil

El **Programa LEIBNIZ** ha aconseguit que l'ús de les biblioteques sigui cada vegada més amigable i que hi hagi més serveis a l'abast dels usuaris. La funció de les biblioteques és que les activitats d'aprenentatge, docència i investigació es puguin realitzar a la **UPC** amb més qualitat i rendiment gràcies a que es disposa de les eines adequades pel que fa als materials i als serveis bibliotecaris.

Una enquesta feta als estudiants de la **UPC** sobre els serveis universitaris (Barcelona: INITS, 1992) mostra el grau de coneixement, ús i valoració de les biblioteques i del servei de préstec. Dels resultats es desprèn que les biblioteques són el servei més conegut pels estudiants i que la valoració que fan del seu funcionament és molt positiva.

Prenent dades en diferents dies i hores, al llarg del curs 1992-93 s'ha mesurat fins a quin punt les biblioteques estaven ocupades. Es pot veure que, durant sis mesos de l'any, les biblioteques estan plenes per sobre del 64 % de la

seva capacitat (cal tenir en compte que els valors donats són mitjanes i, per tant, no reflecteixen moments punta).

Les dades de préstec mostren l'evolució d'aquesta activitat al llarg dels darrers anys. Excepte en els mesos d'estiu, la mitjana de llibres prestats per mes està per sobre dels 11.000. Els dos anys que comptem amb dades automatitzades, hi ha 145 obres els exemplars de les quals han sortit més de 100 vegades en préstec.

El **Programa LEIBNIZ** ha posat atenció a explicar i difondre les possibilitats dels serveis bibliotecaris i les seves novetats. S'han editat i distribuït 22 fulls informatius de la publicació '**Accés**' i el curs 1993-94, s'han fet 68 sessions d'introducció de nous estudiants de la **UPC** a les biblioteques amb un total de 1.586 assistents.